

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמרי

יחיינו מיומים; מה יפית – תרצ"א

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושש לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

החתן הרה"ת ר' מנחם מענדל והכלה מרת שטערנא שרה שיחיו

מטוסוב

ליום חתונתם בשעה טובה ומוצלחת

כ"ג סיון, ה'תשס"ו

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' נתן שיחי גורארי

הרה"ת ר' אליהו וזוגתו מרת עלקא שרה שיחיו מטוסוב

ולזכות זקניהם שיחיו

שם אלקים לפי שכל זה הוא בסיבת הצמצום, דכוונת הצמצום הוא בכדי שיהי' עולם גשמי ויהי' ירידת נשמה בגוף, ועל ידי בירורים אלו יהי' אחר כך הגילוי בתחיית המתים. וזהו מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, מה יפית במצות עשה שהוא ריבוי גוונים בריבוי מצות, ומזה הוא השכר אחר כך בגן עדן שהוא ריבוי מדריגות בתענוג עליון, ולכן מה יפית לעולם הבא שהוא שכר המצות, ומה נעמת במצות לא תעשה שהרע נהפך לטוב בדרך דחי' ושבירה, ובפרט בעבודה דזמן הגלות במסירת נפש הנה מה נעמת בהגילויים דימות המשיח בכלל, ובהגילוי דבחינת עדן עצמו בתחיית המתים בפרט, אהבה בתענוגים, זהו אהבתו של אברהם שהי' מתחטא (מנקה עצמו) על מלך סדום. דאהבה בתענוגים באה מזה שעוצם העילוי והרוממות ההפלאה דאור אין סוף מאיר בגילוי בנפשו, וזהו שאמר והרימותי ידי אל ה' כו' אם מחוט ועד שרוך נעל כו' אברהם נעמט ניט בא' סדום, אבל גם מזה הכיר עוצם רוממות ההפלאה דאור אין סוף, והוא מה שהוא ית' מחי' גם את סדום, ומזה בא לכלל אהבה בתענוגים וזהו מה יפית במצות עשה והגילוי מזה במה יפית בהריבוי גילויים דגן עדן העליון, ומה נעמת במצות לא תעשה שהוא העבודה דמסירת נפש כנ"ל, וכתב¹⁰⁴ שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, דעל ידי ישראל האיר בחינת אנכי בקרב של משה¹⁰⁵, והיינו דראשי אלפי ישראל מתעלים בעילוי אחר עילוי על ידי העבודה דמסירת נפש דתלמידיהוון ותלמידי תלמידיהוון לזאת הן המה המעוררים רחמים רבים להיות וכל אויביך יכרתו¹⁰⁶ להסיר כל המניעות ועיכובים מלימוד התורה וקיום המצות, ויומשך שפע רב לכל ישראל.

לעילוי נשמת

הרבנית רבת פעלים אשה יראת ה'

מרת צבי' מרים ע"ה

גורארי'

בת — יבלחטי"א — הרה"ג הרה"י יצחק הכהן שליט"א הענדל

שלוחה של כ"ק אדמו"ר זי"ע קרוב לשלשים ושש שנה

עסקה במילוי שליחות במרץ ובמס"י

ובמיוחד במבצע חינוך וטהרת המשפחה

ורבים השיבה מעון

נפטרה ביום ד' פ' אמור, י"ב אייר, ה'תשס"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי ולזכות משפחתה שליט"א

MA'AMOREI

YECHAYEINU MEYOMAYIM, MA YOFIS 5691

Copyright © 2006

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 778-4148

www.kehotonline.com

All rights reserved.

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Printed in the United States of America

104) בהעלותך יא, כא.

105) ראה ספר המאמרים תרפ"ט ע' 58. ובכ"מ.

106) מיכה ה, ח (ושם: יכרתו). וראה ספר המאמרים תרפ"ט ע' 2. ובכ"מ.

כאשר המשובח הוא בבחינת גבול בחכמתו וגדולתו וכהאי גוונא, ולזאת הנה כאשר יגיע לסוף ותכלית מעלתו יופסק שלא יוכל לשבחו עוד ביתר מכפי מדתו, אבל ברוממות אור אין סוף שאין לו קץ ושיעור כלל, ממילא הרי ההלולים והתשבחות הן גם כן בבחינת בלי גבול ושיעור. וזהו ענין העליות דגן עדן שהן בריבוי מאד בלי גבול כנ"ל לפי שהוא בבחינת אין סוף. אמנם מזה הטעם עצמו יש בזה פירוש הב' עד לשון הפסק דענין הפסק הוא שבכל ההלולים והתשבחות לא יגיע כלל לבחינת העצמות, כי יש ב' ענינים והם עד ועד בכלל, ועד ולא עד בכלל⁹⁸, עד ועד בכלל הוא שממדרגה הא' בא ומגיע למדרגה האחרת, ועד ולא עד בכלל הוא שלא יגיע ויבוא ממדרגה אחת למדרגה האחרת, וזהו ענין הפסק דהיינו שגם אם הגיע לעילוי היותר גדול עדיין הוא בבחינת עד ולא עד בכלל, היינו שלא תגיע לעולם לאורו האמיתי, ורק לעתיד בתחיית המתים יתגלה בחינת העצמות ויהי' בבחינת השגה.

וזהו עין לא ראתה אלקים זולתך, שהגילוי דבחינת עדן יהי' לעתיד לבוא בתחיית המתים, ואמר כאן שם אלקים דוקא, לפי שכל הגילוי העצמי דתחיית המתים הוא על ידי העבודה דעכשו במצות מעשיות דוקא, ולכן הגילוי בחינת עדן שהוא התענוג העצמי הפשוט הנעלם יהי' בתחיית המתים, דקבלת השכר דתחיית המתים הוא בגוף דוקא⁹⁹, ולכן¹⁰⁰ הרי גם האבות ומשה רבינו עליו השלום וכל הצדיקים ראשי אלפי ישראל, הגם שהם עולים בכל יום בעליות נשגבות בהתענוגים דגן עדן העליון, וכמבואר בענין אתה קדוש ושמך קדוש¹⁰¹ שהם התענוגים העליונים דגן עדן העליון, אשר קדושים שהם נשמות הצדיקים יהללך סלה¹⁰² בלי הפסק כלל¹⁰², הנה בתחיית המתים הרי יבואו כולם להתלבש בגופים לקבל התענוג העצמי הפשוט דבחינת עדן¹⁰¹, וכידוע¹⁰³ דתחיית המתים הוא תענוג בגוף גשמי, רק שהגשמי יהי' כמו שהי' קודם החטא, ומכל מקום יהי' מוגבל בהגבלות דזמן ומקום. וזהו יחיינו מיומיים, ב' ימים העולם הזה והעולם הבא, דעולם הבא הוא המשך שבא אחר עולם הזה, והם ב' ימים, שתי עתים, וביום השלישי שהוא תחיית המתים אז יקימנו בקיום הגוף והגוף יהי' גשמי, ורק שהגשמי שלו יהי' על דרך הגשמי שקודם החטא, ומכל מקום יהי' מוגבל בהגבלה דזמן ומקום, ולכן נקרא עת שלישי דאז ונחי' לפניו בהפנימי' ועצמות דאין סוף ברוך הוא שיהי' המשכת בחינת עדן עצמו, ומזכיר כאן

98) ברכות כו, ב.

99) ראה תו"א יתרו עג, ב. המשך וככה תרל"ז פ"ה ואילך. המשך תער"ב ח"ב ס"ע תשעט ואילך. ספר המאמרים תרע"ח ע' תטו ואילך. תרצ"ב ע' תטו ואילך. תרח"ץ ע' ריב ואילך. ד"ה להבין ענין תחיית המתים הנ"ל (ספר המאמרים מלוקט ח"ג ע' לד ואילך. בהוצאה החדשה — ח"ג ע' רכב ואילך). סהמ"צ שבהערה 103.

100) ראה המשך וככה שם (פ"ה). המשך תער"ב שם ע' תשפ. ספר המאמרים תרצ"ב שם. תרח"ץ שם (ע' ריד). ד"ה להבין ענין תחיית המתים הנ"ל.

101) תפלת העמידה.

102) ראה תו"א מקץ לב, ד. לקו"ת בהר מא, ב. ובכ"מ.

103) ראה סהמ"צ להצ"צ ט, ב. מקומות שצויינו בהערה 99.

ב"ה.

פתח דבר

בקשר עם יום הגדול והקדוש ג' תמוז, יום ההילולא השנים-עשר של כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, הננו מוציאים לאור המשך המאמרים ד"ה יחיינו מיומים וד"ה מה יפית — תרצ"א (תדפיס מספר המאמרים תרצ"א הנמצא בדפוס) עם מ"מ וציונים הבאים בשולי הגליון שנערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרשד"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

מוצש"ק פ' שלח, יום הבהיר כ"ח סיון, ה'תשס"ו
ברוקלין, נ"י.

דנור יוצא כו'⁹⁰ כך יש בחינת נהר דנור עליון יותר שמפסיק בין גן עדן התחתון לגן עדן העליון שטובלים בו הנשמות קודם בואם לפני ה' בגן עדן העליון והיינו שמתבטלים ממהותם הראשון. ובספר הבהיר איתא⁹¹ שיש עמוד בין גן עדן התחתון לגן עדן העליון שבו עולות הנשמות והוא עליית והתכללות הנשמה במדריגה עליונה וגבוהה יותר בהריבוי מדריגות בגן עדן.

אמנם כל זה הוא בהמדריגות דגן עדן שהוא הארה לכד מבחינת עצמות התענוג הפשוט הנמשך על ידי בחינת הנהר היוצא מעדן לגן, ומפסיק ביניהם, ולהיותו הארה לכן יש בזה ריבוי מדריגות, אבל בחינת עדן עצמו עין לא ראתה שבהריבוי עליות הנ"ל דנשמות בגן עדן מכל מקום עין לא ראתה בחינת עדן עצמו, להיות שזה יתגלה לעתיד דוקא, דלעתיד כתיב⁹² ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך כו' שיתגלה אז בחינת עצמות התענוג בחינת שעשועי המלך בעצמותו כמו שהוא בעצם הרוממות דאין סוף ברוך הוא, ומה שהנשמות עכשו הולכים ועולים לשם ולא ישיגוהו, והיינו דריבוי העליות שלהם הוא רק בבחינת ההארה שמבחי' עצמות התענוג כנ"ל, דההארה היא גם כן בבחינת אין סוף, ולכן יש בזה ריבוי מדריגות מאד וריבוי עליות עד אין שיעור כנ"ל, לפי שהוא בבחינת אין סוף כו' ומשום זה הנה בין מדריגה למדריגה צריך להיות הביטול דמדריגה הקודמת מפני שהוא באין ערוך כו' כנ"ל, ואחר כל זה הנה בכל העליות לא יגיעו לבחינת רוממות העצמות דאין סוף בבחינת התענוג העצמי. ואדרבה כל מה שעולין למעלה יותר, הנה עוד יותר נפלא מהם ובאים יותר לביטול ההשגה לפי שאין שיעור לרוממות דאין סוף בעילוי התענוג כמאמר⁹³ משוכה ומפואר עדי עד שמו הגדול שיש בזה שני פירושים⁹⁴, הא' עדי עד לשון נצחיות, והב' לשון הפסק כמו עד כאן תחום שבת⁹⁵ וכמו שכתוב⁹⁶ עד פה תבוא ולא תוסיף, ושניהם אמת, דהנה שמו הגדול ידוע⁹⁷ שהוא בחינת אור אין סוף הבלי גבול באיזה מדריגה שהוא, אם שזהו בבחינת אור אין סוף שלמעלה מסדר השתלשלות, אם בשרשו שהוא בחינת אור אין סוף שלפני הצמצום, והיינו בחינת עצמות אור אין סוף הבלתי בעל גבול, דבבחינה ומדריגה זו הפירוש עדי עד הוא לשון נצחיות, והיינו דבחינת ההילול והשבח ברוממות אור אין סוף אין לו שיעור כלל, כי יש שבח ותהלה שיש לו קץ וגבול והוא

בס"ד.

יחינו מיומים, ביום השלישי יקימנו ונחי' לפניו⁹⁸. ופרש"י מיומים, משתי עתים שעברו עלינו, ביום השלישי, בעת השלישי, והיינו שככללות ישנם ג' עתים, והג' עתים מתחלקים בשני סוגי זמנים הא' זמן עבר ועובר, והב' זמן קיום וחיים, וזהו יחינו מיומים הם ב' עתים עוברים, והעיקר הוא העת השלישי, דהעת השלישי הוא היום השלישי, שאז יקימנו בתחיית המתים ונחי' לפניו ית'. והענין בכללות הוא דיומים הם הב' ימים דעולם הזה ועולם הבא, דזהו פירש עולם הבא, שהוא בא אחר עולם הזה, וכמעשהו בעולם זה כן הוא שכרו בעולם הבא, והם עתים עוברים, והיום השלישי הוא הגילוי דלעתיד בבחינת ומדריגת תחיית המתים שהיא ההתחלה להמדריגה היותר נעלית שאז יקימנו להיות במדריגת קיום אמיתי ונוכח להיות במעלת ומדריגת ונחי' לפניו, שהחיים יהיו חיים אמיתיים ועצמיים, וזהו ונחי' לפניו בהפנימי' ועצמות דאין סוף ברוך הוא. והנה בגמרא (ר"ה דל"א ע"א) איתא א"ר קטינא שיתא אלפי שני הוי' עלמא וחד חרוב שנאמר⁹⁹ ונשגב הוי' לבדו ביום ההוא, אביי אמר תרי חרוב שנאמר יחינו מיומיים. וצריך להבין דהלא סוף כל סוף הרי עמידת העולם וקיומו יש לו זמן מוגבל דשית אלפי שני הוי' עלמא, וכן ירידת הנשמה בגוף הוא גם כן לזמן מוגבל וכמו שכתוב¹⁰⁰ הלא צבא לאנוש עלי ארץ וכימי שכיר ימיו, אם כן לאיזה כוונה היתה בריאת והתהוות העולמות וירידת הנשמה בגוף. אך הענין הוא דהנה כתיב (ישעי' ס"ד¹⁰¹) עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו, וארו"ל (ברכות דל"ד ע"ב) מאי עין לא ראתה (לא נראית ולא נגלית לשום נביא. רש"י) ר' שמואל בר נחמני אמר זה עדן שלא שלטה בו עין כל ברי', שמא תאמר אדם הראשון היכן ה' (שנאמר¹⁰² ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה ואם כן שמא תאמר דאדם הראשון ה' בבחינה ומדריגה זו, אינו כן אלא דאדם הראשון

(1) מאמר זה זה ושלאחריו (ד"ה מה יפית) נדפסו בקונטרס יב — שיצא לאור לקראת ב' ניסן תרצ"א (ספר המאמרים קונטרסים ח"א קמד, ב ואילך). והם משנת תר"ץ (ד"ה יחינו מיומים נאמר בשיקאגא ש"פ ויק"פ, פרשת החודש, כט אדר. וד"ה מה יפית נאמר בשיקאגא ב' ניסן). בהוצאה זו ניתוספו מ"מ והערות ע"י המו"ל.

המאמרים מיוסדים על ד"ה זה היום וחלק מד"ה שובה ישראל — תרס"ו (המשך תרס"ו ע' י ואילך. ע' יז"ט), שמוסד על ד"ה להבין מה שבברכה ראשונה אומרים במאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"ב ע' תקידתקבב.

(2) הושע ו, ב.

(3) ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ח"א ע' תלג ואילך).

(4) ישעי' ב, יא; יז.

(5) איוב ז, א.

(6) פסוק ג.

(7) בראשית ב, טו.

(90) ראה חגיגה יג, סע"ב.

(91) ראה גם בשם ספר הבהיר: לקו"ת בשלח ב, א. מאמרי אדמו"ר הזקן ע' קג. תקס"ה ח"א ס"ע שצט. ועוד. בתו"א מגילת אסתר ק, סע"ב מציינו: ע' זהר ויקהל ריא א'. ויחי ריש א'.

(92) ישעי' ל, ב.

(93) ברכת ברוך שאמר.

(94) בהבא לקמן — ראה לקו"ת פקודי ה, א, ז, ב ואילך. תורת חיים שם תרנח, א. תרנז, ב ואילך. תרסב,

ב (בהוצאה החדשה — תמד, ג. תמו, ג. תנו, ד ואילך).

(95) משנה עירובין נח, סע"ב.

(96) איוב לח, יא.

(97) ראה תו"א שמות מט, ד ואילך. לקו"ת שלח מת, ריש ע"ג. סהמ"צ להצ"צ קנג, א. ובכ"מ.

הי' בגן. ושמה תאמר הוא גן הוא עדן תלמוד לומר⁸⁵ ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, גן לחוד ועדן לחוד. וזהו עין לא ראתה דעדן לא שלטה בו עין כל ברי', והיינו דזהו המדריגה היותר עליונה בהגילויים דתענוגים העליונים דאלקות, וענג זה הי' רק למחכה לו, אמנם לפי זה דמאחר שזהו גילוי היותר נעלה, הנה לכאורה אינו מובן למה נאמר עין לא ראתה, אלקים זולתך יעשה למחכה לו, ומזכיר כאן שם אלקים דשם אלקים מורה על הצמצום וההעלם ולכאורה הי' לו להזכיר שם הוי' שהוא מורה על הגילוי.

והנה בענג יש כמה מדריגות⁸⁶ כמו שאנו רואים שישנו ענג הבא בסבת דבר מה, וכמו הענג מבנים, או מאיזה דבר שיהי' הנה הענג ההוא נקרא בשם נחת רוח, דהגם שזהו ענג אבל מכל מקום הסבה נרגשת ביותר מהענג, וכמו בהענג מבנים הרי הבנים הם הסבה והענג הוא מסובב, ובהרגש בא הסיבה יותר מהמסובב, וישנו ענג דהגם שהוא גם כן בא מאיזה סיבה הגורם או מכיל הענג, אבל הנרגש (דאס וואס מיא פיהלט) איז ניט דיא סיבה נאָר הענג, וזה נקרא ענג. וכמו וקראת לשבת ענג⁸⁷, שסיבת הענג הוא השבת אבל הנרגש הוא הענג עצמו, ויש ענג גדול יותר שהוא עצמו נרגש היינו שהוא לבדו נרגש, והרגשתו כאילו אין לו שום סיבה, הערין הערט זעך מער ניט וויא דער מסובב אַליין, דאָס הייסט אַז די סיבה און דער מסובב הם כאחד ממש, וכמו ענג החיות, מה שהאדם חי, דאָס וואָס דער מענטש פיהלט אַז ער לעבט, איז דער ענג אין לעבין, הנה החיות והענג הם כאחד ממש, בלתי אפשר לחלק ביניהם כלל, וענג זה נקרא עדן, והגם דבענג זה יש גם כן סיבה והסיבה היא החיות, ומכל מקום הרי הסיבה אינו נרגש כלל כי אם הענג. כי הענג והחיות מאוחדים כל כך כאלו הם אחד ממש, ולכן הנה הענג הזה אינו גילוי כי אם עצמי, והענג הזה אינו משתוה לכל התענוגים שיהיו, דבכל מיני ענג הרי יש בהם חילופי זמנים ושינויי עתים. פעמים הם בתוקף יותר, ופעמים הם בחלישות, ותלויים בזמן ומקום, דאינם דומים תענוגי העני לתענוגי העשיר, ואינו דומה תענוגי בעלי שכל ומדע לתענוגי אנשים פשוטים, מה שאין כן בענג זה הרי אין בו שינויים ואינו תלוי לא בזמן ולא במקום, והוא שעשועי האדם בעצם חיותו. והדוגמא מזה יובן למעלה דבקיום התורה ומצות הרי יש כביכול למעלה ענג מזה, וכמאמר⁸⁸ נחת רוח לפני שאמרת ונעשה רצוני, והוא שקיום התורה ומצות הוא סיבת הענג ונקרא נחת רוח, ולמעלה מזה הוא הגילוי אור תענוג העליון בגן עדן, דהגם שזהו תשלום שכר על העבודה בתורה ומצות, ומכל מקום הנרגש הוא הענג, והמדריגה היותר נעלית בתענוג העליון הוא בחינת עדן, דהנה ידוע דעדן הוא בחינת התענוג העצמי ופשוט

ובזה יובן מה שמצינו שבכל עליות מתחתון לעליון, צריך להיות בחינת דבר מה מפסיק ומבדיל ביניהם, שעל ידו יבוא התחתון לביטול מציאותו לגמרי, עד שישכח על מהותו ומדריגתו הראשונה לגמרי, ואז יעלה למעלה מעלה במדריגת העליון, דכשם שבהמשכת האור מלמעלה למטה הרי יש כמה מדריגות שעל ידם נמשך האור והגילוי והוא ענין הפרסאות שיש בכל העולמות, ובין כל עולם ועולם שעל ידם משתנה האור עד שיהי' באפשר שיתקבל בעולם התחתון⁸⁵, הנה כמו כן הוא בעליות מלמטה למעלה יש גם כן דבר המפסיק שזהו כמו ממוצע בין התחתון אל העליון והיינו שבמדריגה זו מתבטל התחתון מציאותו בכדי שיוכל לעלות להמדריגה העליונה, שכמו כן הוא בעליות הנשמות מגן עדן התחתון לגן עדן העליון מצד שאין ערוך ביניהם כלל, הרי יש דבר המפסיק ומבדיל ביניהם והוא בחי' נהר דנור דנגיד ונפיק מקדמוהי כו'⁸⁶ שטובלים בו הנשמות בעלותם מגן עדן התחתון לגן עדן העליון, וענין טובילה זו הוא שעל ידי טובילה זו ישכח ויבוטל ממהות התענוג הראשון שהי' להנשמה בגן עדן התחתון בהשגה הראשונה⁸⁷. וטעם הביטול הוא כדי שלא יבלבל לתענוג העליון הגדול הרבה יותר בהשגה הנפלאה ונבדל בערך שבגן עדן העליון, דגן עדן העליון הוא נבדל בערך מגן עדן התחתון, דגן עדן התחתון לגבי גן עדן העליון הוא כערך הגשם לגבי הרוחני, דזהו גם כן הטעם מה שצריך להיות ביטול ושכחה בנשמה גם בעלותה לגן עדן התחתון שהוא גן עדן דעשי'⁸⁸, והיינו לשכוח על כל גשם דתענוג גופני שנדבק בה או בהלבושים שלה בהיותה בגוף, עד שלא ישאר אף גם רושם בעלמא מחיזו דהאי עלמא⁸⁹, אשר בלא זה לא תוכל הנשמה לקבל זיו ענג העליון שבגן עדן התחתון. וכמו למטה הרי גשם הגוף ממש, שהן התאוות ותענוגים וכהאי גוונא הרי מבלבלים לרוחניות האלקי דנשמה בהרגש אלקי למטה בעמדו לפני הוי' בתפלה, והיינו שהענינים הגשמיים שעסק בהם כל היום, הרי הם מבלבלים אותו ממילא בתפלה גם שעומד לפני הוי' באמת להתפלל, ולזאת צריך להיות תחלה המרירות ושפלות כנ"ל בענין אין עומדין להתפלל אלא כו' כמו כן הוא בצאת הנפש מן הגוף ובעלותה למעלה הנה כל רושם מחיזו דהאי עלמא מענינים הגשמיים אפילו מה שהי' בהעברה בעלמא שזהו הנקרא חיזו דהאי עלמא הרי זה מבלבל להנשמה מבחינת הענג העליון שבגן עדן. והוא ענין הנהר דנור שלפני הגן עדן בצאתה מגיהנם גם אחר בירור הרע שבתאוות, אלא שנהר דנור זה הוא מדריגה תחתונה מה שמזיעתן של חיות נהר

(85) ראה תו"א לך לך יב, סע"א ואילך. שם, ג ואילך. ובכ"מ.

(86) ע"פ דניאל ז, י.

(87) ראה זהר ח"א רא, א. ח"ב ריא, ב. ועוד. תו"א מקץ לא, א. לב, ד. יתרו ט, ג. מג"א צו, א. לקו"ת בשלח א, ד. בהעלותך לג, ד. דרושים לשמע"צ פד, ד. תורת חיים ויקהל תרי, ב ואילך (בהוצאה החדשה – תט, א ואילך). מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תתכא ואילך. ד"ה להבין ענין תחיית המתים תשמ"ו פ"ה (ספר המאמרים מלוקט ח"ג ע' לו. בהוצאה החדשה – ח"ג ע' רכד).

(88) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשב ואילך. ספר המאמרים תרס"ב ע' רצט ואילך.

(89) ראה זח"ב שם.

(8) שם, י.

(9) ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי שבהערה 12 (ע' תקסט ואילך).

(10) ישע"י נח, יג.

(11) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט.

שבעצמות אור אין סוף הנקרא¹² שעשועי המלך בעצמותו¹³, שהוא בחינת ענג נעלם שלמעלה מבחינת המשכה וגילוי, שעל זה נאמר עין לא ראתה אלקים זולתך שלא שלטה בו עין כל ברי' אפילו משה והאבות ואדם הראשון שהי' יציר כפיו של הקדוש ברוך הוא¹⁴ וכמו שהי' קודם החטא שהי' בחינת אדם בשלימות¹⁵ לא ראה בחינה ומדריגה זו מפני שהיא למעלה מבחינת המשכה וגילוי, כי אם לעתיד בתחיית המתים יהי' גילוי בחינה ומדריגה זו, דלעתיד יהי' התגלות בחינת העצמות ממש. אבל הגילויים בגן עדן הוא גילוי הארה בלבד.

וביאור הענין הוא, דהנה ארז"ל (ברכות ד"ז ע"א) העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתי' כו' ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שכל ענין הגילוי בגן עדן מה שהנשמות מקבלים עכשו, אפילו נשמות היותר גבוהות הוא מה שנהנים מזיו השכינה, שהוא בחינת הארה בעלמא מבחינת התענוג הנעלם העצמי, שנמשך על ידי ריבוי צמצומים והעלמות בירידת המדריגות, בכדי שיהי' באפשר להתקבל בנשמות, והוא ענין הנהר שיוצא מעדן שמפסיק בין עדן לגן, ונמשך ממנו הארה להשקות את הגן. שזהו זיו השכינה בלבד, אבל לעתיד בתחיית המתים יבואו לגילוי בחינת עדן עצמו¹⁶. ובוה יובן¹⁷ מה שאמרו רז"ל (ברכות דל"ד ע"ב) כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל עדן עין לא ראתה, דנביאות הוא ענין הגילוי, דנביא ענינו גילוי מה שמגלה את העתיד להיות, וכל גילוי הוא אינו עצם הדבר ומהותו אלא רק הארה בלבד. וימות המשיח היא גם כן הארה אלא שהיא הארה נעלית יותר. ולכן הנביאים נתנבאו לימות המשיח אבל עדן עין לא ראתה, דגילוי בחינת עדן יהי' אחר תחיית המתים, והוא על ידי בקיעה והעברה בנהר¹⁸ היוצא מעדן¹⁹, המפסיק בין גן לעדן, שזהו דכתיב²⁰ עד יעבור עמך הוי' עד יעבור עם זו קנית, שהם ב' העברות, העברה ראשונה קודם מתן תורה בקריעת ים סוף והעברה השני' בנהר פרת, דבהעברה ראשונה נאמר עמך הוי' ובהעברה שני' נאמר עם זו קנית, דהנה כשם שאחר גלות מצרים בכדי לבוא לקבלת התורה הי' צריך להיות הבקיעה בים שהענין בזה הוא,

12 נתבאר בספר עמק המלך שער א (שער שעשועי המלך). שבר יוסף למהר"י סרוג (הובאו בספר המאמרים תרנ"ד ע' שו). לקו"ת שה"ש כו, א. מאמרי אדמו"ר הזקן ענינים ע' תיא ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי ענינים ע' תקנה ואילך. ע' תקסט ואילך.

13 ראה שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פל"ו ואילך (סא, ב ואילך).

14 ראה ב"ר פכ"ד, ה. קה"ר פ"ג, יא (ב). אדר"נ ספ"א. מדרש אגדת בראשית פ"א. פי"ט.

15 ראה תו"א יוחי מו, ד. תו"ח שם רלו, ג ואילך. אה"ת שם ח"ו תתשלא, ב.

16 ראה לקו"ת צו יז, א ואילך. שער האמונה פנ"ו (פט, סע"ב). פנ"ח (צא, ב).

17 ראה לקו"ת שם. שער האמונה פנ"ו ואילך.

18 כמ"ש (ישעי' יא, טו), והניף ידו על הנהר — נהר פרת (תרגום ופרשי ע"ה פ).

19 „נהר פרת דכתיב ביה והנהר הרביעי הוא פרת וארז"ל פרק בתרא דבכוורות דנ"ה ע"ב הוא דמעיקרא דהיינו בחי' ונהר היוצא מעדן" (לקו"ת שם).

20 בשלח טו, טז.

שהוא מרוחק לגמרי⁷⁷, כפי שידע אינש בנפשי' בכל פרטי עניני מדותיו וטבעו, וכאשר בודקם היטב לאור נר העמקת דעתו בכל פרטי עניניו, הנה על ידי זה בא לידי הכנעה ושפלות שנעשה נבזה ושפל מאד בעיני עצמו, ער הערט און פיהלט זיינע פחיתות וויא נידעריג ער איז, ונשכר לבבו בקרבו ואינו מוצא מקום לעצמו כלל, הנה על ידי זה דוקא מאיר אור נפשו אחר כך בתפלה בבחינת ההשגה וההתבוננות שיאיר אור האלקי בנפשו באחד משתי הפנים, אם בקירוב ודבקות, או ברשפי אש התשוקה והצמאון, וכל מה שהמרירות מצד הריחוק העצום הוא בעמק יותר, הנה יותר יהי' גילוי האור והשמחה האלקית בחדות ה' בתפלה, וכמאמר⁷⁸ לפום צערא אגרא, דלפי אופן ריבוי הצער והמרירות הנה לפי אופן זה מאיר אחר כך ריבוי האור והגילוי, וכמו שאנו רואין במוחש בהעבודה דראש השנה ויום הכפורים, בקבלת עול מלכות שמים ובתשובה, כל מה שהתשובה היא בעומק יותר שהריחוק נוגע לו מאד בעמק פנימי' נפשו, ובוכה מאד במר נפשו עד שנפסד כל צורתו לגמרי ונעשה אין ממש, ער פאָרלירט זיך לגמרי מכל וכל, שזהו ענין שברים ותרועה גנוחי גניח ילולי ליל כל באי פנימאה דלא אשתמע, ער קלאַגט פון טיפען האַרצען, הנה על ידי זה מאיר לו אור עליון יותר, ובבחינת ריבוי האור וכמ"ש⁷⁹ מן המיצר קראתי י"ה בבחינת המיצר והביטול בתכלית שנעשה אין ממש, הנה על ידי זה דוקא עניי במרחב י"ה⁸⁰, היינו בבחינת מרחב וריבוי ביותר⁸⁰. וכתבי⁸¹ ממעמקים קראתיך ה' דכדי שיומשך בחינת שם הוי' מחדש, מבחינת פנימית ועצמות אור אין סוף, זהו דוקא על ידי התשובה מעומקא דלבא בביטול כל מהותו. וכמו כן הוא בכל יום בתפלה דאין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש, שעל ידי המרירות העצומה בביטול מציאותו ממש, הנה על ידי זה דוקא מאיר לו אחר כך אור ה' בתפלה וכן הוא בעסק התורה, דהעוסק בלימודו הנה לא בנקל יבוא לשלמות לימודו, כי אם אחר היגיעה הרבה והצער בנפשו עד היותו כמו מיואש בנפשו מלעמוד על החכמה וההשכלה ההיא, ומצער בנפשו בשפלות עצומה, ודאגה זו יגע ללבבו בדאגה יתירה על העדר ההשגה עד שיחלה בגופו וכהאי גוונא, הנה אז דוקא יבוא על החכמה לעומקה ביתרון אור⁸² באור המאיר בפנים מסבירות ופנים מאירות⁸³, וכמאמר⁸⁴ ונפשי כעפר לכל תהי' פתח לבי בתורתך, דפתיחת הלב בהתרחבות גדולה בהבנת והשגת התורה הוא על ידי הביטול דוקא.

77 ראה ספר המאמרים תרל"ג ח"ב ע' שלא. תרנ"ו ע' שט. ובכ"מ.

78 אבות פ"ה מכ"ב.

79 תהלים קיח, ה.

80 ראה ד"ה מן המיצר אעת"ר ותריצ"ו (ספר המאמרים אעת"ר ע' א ואילך. תרצ"ז ע' 152 ואילך).

ועוד.

81 תהלים קל, א. וראה לקו"ת בלק עד, ב.

82 ע"פ לשון הכתוב — קהלת ב, יג.

83 ראה תו"ח חיי שרה קלד, א ואילך. פירוש המלות לאדמו"ר האמצעי קיא, א. ואילך. המשך תער"ב

ח"ב ע' א"תפ. ועוד.

84 „אלקי נצור" בסוף תפלת העמידה (ברכות יז, א). וראה לקו"ת במדבר טו, ריש ע"ג.

ברוך הוא, ויכול להיות שבחינה זו יאיר גם כן בנפשו בגילוי בבחינת הרגש פנימי ממש, והיינו בנשמות הגבוהות שהם כלים ממש לאור אין סוף ברוך הוא ומאיר בנפשם בחינת אור המופלא דאור אין סוף בגילוי ממש. הרי הן גם כן בבחינת אהבה ודבקות, והוא ענין אהבה בתענוגים שמתענגים מאד בעצם נפשם על האור ה' המאיר להם עד כלותה ממש שנכלה נפשו בבחינת דבקות זו.

והנה זהו סדר ואופן עליית הנפש בתחלה בבחינת קירוב ודבקות באהבה שעל פי טעם ודעת או במדריגה עליונה יותר באהבה בתענוגים ששניהם כאים בסיבת האור שמאיר בגילוי בנפשו. אמנם הנה יש עוד אופן בקירוב הבא בסיבת הצמאון מפני העדר הגילוי ממש והוא כאשר ההתבוננות היא באור אין סוף שלמעלה מעולמות, והיינו בבחינת ההפלאה ורוממות דאור אין סוף ברוך הוא אבל אין האור מאיר בגילוי בנפשו, והיינו שההשכלה היא אצלו בהבנה טובה ובהשגה והרגשה שנרגש בנפשו בחינת ההפלאה והעילוי דאור אין סוף ברוך הוא, אמנם כל זה הוא אצלו בהבנה שכלית ואין זה מה שהאור המופלא מאיר בגילוי בנפשו בהרגש פנימי כנ"ל. והגם שמרגיש את העילוי וההפלאה אבל זה רק מה שמרגיש ענין ההפלאה דאור אין סוף, ולא שנרגש אצלו אור המופלא עצמו. והיינו דהרגש ההפלאה אינו אצלו כנ"ל בפנימיות ממש כי אם כמו שמרגיש דבר הנבדל ונפלא ממנו, וטעם הדבר הוא מפני שאין נשמתו כלי לזה דווקא בצדיקים גדולים ביותר שנשמתן היא כלי לאור אין סוף ברוך הוא, ולא כל אדם זוכה לזה, אבל מכל מקום הרי הוא מרגיש בהאור מופלא, ולזאת הנה ההתעוררות האהבה היא בבחינת רצוא והתלהבות ברשפי אש התשוקה והצמאון להכלל באור אין סוף ברוך הוא. והיוצא מזה בב' האופנים הוא דכאשר מאיר האור בגילוי ממש בנפשו אז הוא בבחינת שמחה ותענוג הנפש שמתענג על הוי' עד שיכול להיות בדבקות ממש שנדבק בהאור והוא בחינת אהבה בתענוגים, אבל כאשר אין האור מאיר בגילוי ממש רק שנרגש אצלו עוצם ההפלאה והעילוי דאור אין סוף ברוך הוא הרי הוא בבחינת רצוא לעלות ולהכלל באור אין סוף. וכללות הענין בזה הוא התגלות אור נפש האלקית על ידי אור האלקי המאיר בנפשו בהתבוננות בגדולת ורוממות אור אין סוף שמתפעל בנפשו אם בבחינת קירוב ודבקות או בבחינת עלי' והתכללות.

והנה בכדי שתהי' עבודה תמה זו בתפלה הן דבחינת הקירוב והדבקות והן בבחינת עלי' והתכללות זהו דוקא על ידי הקדמת המרירות והשפלות תחלה, וכמאמר⁷⁵ אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש שהוא בחינה הכנעה ושפלות⁷⁶, והיינו על ידי שמתמרמר על ריחוקו, ועושה חשבון צדק בנפשו, איך

(75) ברכות ל, ב.

(76) ראה פרש"י ברכות שם. וראה ספר המאמרים תרע"ח ס"ע צג ואילך. תרפ"ט ע' 85. תרצ"ב ע' שנא.

לקו"ש חל"ד ע' 69. וש"נ.

דהנה תורה היא בחינת חכמה עילאה דעולם האצילות, ומתן תורה הוא המשכת אור האצילות בבי"ע²¹, וכמבואר בכתבי האריז"ל²² בכוננת ברכת המזון בפירוש ועל תורתך שלמדתנו, ועל תורתך כמו שהיא באצילות שלמדתנו בבי"ע²³, והים הוא בחינת מלכות דאצילות שמעלמת על האורות דאצילות, ולזאת הנה קודם מתן תורה ה' צריך להיות קריעת ים סוף שהוא קריעת ההעלם בכדי שיהי' ההתחברות דאצילות ובי"ע, וההתחברות הוא בב' אופנים²⁴ שיהי' גילוי אצילות בבי"ע²⁵ ושבי"ע יתעלה באצילות²⁶. וזהו עד יעבור עמך הוי' שהעברה ראשונה שהיא ההעברה בים קודם מתן תורה הוא בכדי שגם עמך (שהם הפשוטים מקיימי תורה ומצות בקבלת עול מלכות שמים) ימשיכו הגילוי דשם הוי', דבריאת העולמות הוא בשם אלקים וכמו שכתוב²⁷ בראשית ברא אלקים, ועל ידי ההעברה בים סוף זכו למתן תורה שהוא גילוי אצילות בבי"ע ועליית בבי"ע באצילות.

וזהו עד יעבור עמך הוי' שזהו ההעברה הראשונה שעל ידי זה ממשיכים על ידי קיום התורה ומצות גילוי שם הוי' בעולם, וכמו שכתוב²⁸ ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט, דעל ידי הצדקה ומשפט עושים דרכים ונתיבות לגילוי שם הוי' וכמו כן בכדי לבוא לעתיד לבחינת פנימי' התורה כמו שהיא בבחינת שעשועי המלך בעצמותו, שזהו ענין לימוד התורה דמשיח שילמד תורה את העם²⁹ שיהי' בבחי' ראי' לא כלימוד התורה עכשו שהוא ענין השגה, אבל מה שמשיח ילמד תורה את כל ישראל הוא שיראה את המהות, וכמ"ש בלקוטי תורה דרוש המתחיל והניח³⁰, והיינו שיתגלה מהות התורה כמו שהיא בבחי' מהות ועצמות אין סוף שזהו בחי' עדן עצמו. ובכדי שיהי' גילוי זה צ"ל בקיעה בהנהר וכמ"ש³¹ והניח ידו על הנהר כו' והכהו לז' נחלים כו' והיינו לפי שהנהר מפסיק על גילוי בחי' עדן וצריך להיות הבקיעה וההעברה בהנהר היוצא מן העדן. והענין בזה הוא דהנה ידוע³² דנהר הוא

(21) ראה גם תו"א יתרו סח, ד.

(22) ראה ספר המאמרים תרפ"ט ע' 153. וש"נ.

(23) ראה לקו"ת עקב יז, ב. אוה"ת תשא ריש ע' א'תתקע. פ' ראה ע' תשסא. ספר המאמרים תרכ"ז ע' קסו. תרל"ד ע' רעה.

(24) ראה סידור עם דא"ח רפט, ד ואילך. שער האמונה פמ"ג (עא, ב). פנ"ד (פו, ב). ועוד. המשך והחרים

תרל"א בתחילתו (ספר המאמרים תרל"א ח"א ע' רס). ובכ"מ.

(25) ראה פרי עץ חיים שער חג המצות פ"ח.

(26) ראה זח"ב מת, ב.

(27) בראשית א, א.

(28) וירא יח, יט.

(29) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב.

(30) לקו"ת צו שם.

(31) ישעי' יא, טו.

(32) ראה לקו"ת צו טו, ד. שה"ש לט, ב. ובכ"מ.

בחי' בינה³³ ועדן הוא בחי' חכמה³⁴, הגם שנתבאר לעיל³⁵ דעדן הוא בחי' תענוג העצמי הנעלם ופשוט שבעצמות אור אין סוף הנה בדרך כלל זהו בבחי' חכמה בבחי' הפנימי' שבה שלמעלה מסדר השתלשלות והוא בחי' פנימי' אבא שהוא בחי' פנימי' עתיק³⁶ שזהו בחי' הנעלם דחכמה שלא ניתן ליהנות כלל, וכמ"ש במקום אחר³⁷. וגם כמו שמפרש בזהר דעיקר בחי' עדן הוא בכתר³⁸ ונקרא עדן עילאה³⁹, צ"ל שזהו גם כן בבחי' חכמה סתימאה שבכתר והוא בבחי' הפנימי' שבחכמה סתימאה מה שסתום מצד עצמו, דבכמה סתימאה הרי יש ב' מדריגות, הא' מה שסתום מהמקבלים והב' שסתום בעצם מצד עצמו⁴⁰. וכן הוא בעילוי אחר עילוי במדריגות עליונות יותר עד ריש כל דרגין בחי' גילוי עדן עצמו בתחיית המתים. וזהו עד יעבור עם זו קנית, שבהעברה השני' יהי' דעם זו דוקא הוא קנינו העצמי, ונהר היוצא מעדן הוא בחי' בינה, ונהר זה מפסיק בין עדן לגן ובבחי' ומדריגה זו הוא תענוג הנשמות בגן עדן, והיינו שמתענגים על ההשגה אלקית שמישיגים בגן עדן שהוא בחי' בינה.

וזהו העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתי' כו' אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. שהוא בחי' הארה לבד. והגם שזהו גילוי מהנהר היוצא מעדן אבל אין זה בחי' התענוג עצמי דבחי' עדן כי אם בחי' הארה לבד ממנו, והגם שזהו הארה לבד ומכל מקום הרי יש בזה תענוג נפלא למאד וכמאמר⁴¹ מוטב דלידייני' וליתי לעלמא דאתי, דיסורי איוב ע' שנה אינו בערך לגבי העונשין דרגע א' בגיהנם⁴², ומכל מקום⁴³ כדאי כל יסורי גיהנם בכדי להגיע להתענוג דגן עדן התחתון ומכל שכן גן עדן העליון שהוא עוד תענוג נפלא באין ערוך, ובוה הוא כל העליות דנשמות בג"ע שיש ג' עליות בכל יום וכן בכל שבת ויו"ט שהנשמות עולות בגן עדן העליון כמ"ש בסש"ב⁴⁴, הכל הוא בבחי' הארה לבד מבחי' עדן שיש בזה ריבוי מדריגות מאד, וכידוע שיש ריבוי מדרי' בג"ע⁴⁵ וכמ"ש⁴⁶

(33) ראה זח"ב כקב, ב.

(34) ראה זח"א רמז, ב. ח"ג רצ, א"ב (באד"ז). תניא אגה"ק ס"ה (קז, א). ס"ז (קכה, ב).

(35) פרק ב (לעיל ס"ע רמז ואילך).

(36) רמ"ז לוח"ג רס, ב. רעו, ב. לקו"ת נצבים מט, ד. אגרות יקודש אדמו"ר מהור"י צ"ג ע' שלה ואילך.

וש"נ. ספר המאמרים הש"ת ע' 49. וש"נ.

(37) ראה לעיל ס"ע פד ואילך, ובמקומות שזיינו שם.

(38) ראה תקו"ז בהקדמה (יב, א). תנ"ה (פת, א). הובא בפרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) ערך עדן.

וראה תו"א שמות מט, ב בהגהה.

(39) ראה זח"ב ר"י, ב. ח"ג קפב, ב. תקו"ז תמ"ח (פה, א). תנ"ה (שם).

(40) ראה ספר המאמרים תרנ"ג ע' קנג ואילך. המשך תער"ב ח"א ע' תו ואילך.

(41) חגיגה טו, ב.

(42) הקדמת הרמב"ן לאיוב [כתבי רמב"ן (ירושלים, תשכ"ג) ע' כג] הובא בתניא אגה"ת פי"ב.

(43) ראה ספר המאמרים תרל"ב ח"א ע' צו. ח"ב ע' תפא. ע' תקיז. תרע"ח ע' תטז. תרצ"ב ע' רמג. תרח"ץ

ע' ריג. ובכ"מ.

(44) תניא פל"ט (נב, א). וראה גם לקו"ת ואתחנן ט, א.

(45) ראה תניא אגה"ק ס"ז (קכו, א).

(46) תבוא כח, מז.

על ידי יגיעה דוקא, והגדר השני הוא שעל ידי היגיעה במושכלות משיגים אותם, ולזאת האומר יגיעתי ולא מצאתי אל תאמין, דהשגת השכל הוא על ידי יגיעה דוקא, ולזאת האומר יגיעתי ומצאתי תאמין. דביגיעה זו הרי נעשה ביטול וזיכוך כלי מוחו, לזאת הנה בביטול זה נעשה כלי לקבלת השכל, הנה כמו כן בכדי להגיע להשכלה עמוקה יותר הוא על ידי ביטול כלי השכל. דזהו ענין ההשתוממות, דבהשתוממות זו דוקא נעשה כלי לקבלת שכל עמוק ביותר.

ויובן זה בעבודה דתפלה, דבכדי שתהי' עליית נפשו להתאחד בהוי' הוא דוקא על ידי הקדמת המרירות והשפלות הקודמת לזה, וכידוע דכל ענין התפלה, למי שהוא בעל מדריגה, דבדרך כלל הרי העבודה דתפלה הוא שעת צלותא שעת קרבא⁷² בירור וזיכוך המדות וכמ"ש⁷³ אדם כי יקריב, דבכדי שהאדם יתקרב אל ה', מכם קרבן להוי'⁷⁴, שהוא ההקרבה מכם בפרטי מדריגות הנפש הבהמית שלו, אבל מי שהוא בעל מדריגה הרי עבודתו בתפלה היא בחי' קרבת ה' להאיר נפשו באור אלקי, והוא בב' אופנים אם להיות בבחינת קירוב ודביקות באלקות או להלהיב נפשו בבחינת התלהבות ברשפי אש התשוקה והצמאון. דהנה בחינת הקירוב והדבקות באלקות הוא כשהאור מאיר בגילוי בנפשו והיינו על ידי ההשגה וההתבוננות שמתבונן באלקות בהתקשרות והעמקת הדעת לידע את הענין האלקי איך ומה הוא. דהנה כאשר האדם מבין ענין שכלי ומשיגו הרי השכל ההוא מצטייר במוחו ומסתכל בו כאלו מביט בתמונת אדם המקובץ מאברים. כי הסברות שכלים שבכל דבר השכלה הם אברים, דכל סברה וסברא היא אבר פרטי מההשכלה היא, אשר מבין כולם עולה כללות השכל ההוא כדוגמת דבר הציור הבא משיתוף הקוין וגוויניהם, הנה כשם שבהאדם הרי העיקר הם הכחות הנמצאים בהאברים והאור חיוני החופף על כולם יחדו, או בציור הרי העיקר הוא כללות נושא המציור, הנה כמו כן הוא בהשכלה, דלאחר שמבין את הענין ומשיגו לפרטיו (כדוגמת ההסתכלות בהאברים או בקוי הציור) הוא ההבטה בכללות הנושא איך ומה הוא, וויא טרַאָגט דורך דער ענין בכללותו שזהו ענין ההתבוננות וההסתכלות החזקה, דהסתכלות זו היא העמקת הדעת לידע את הענין האלקי איך ומה הוא שעל ידי זה מאיר האור בגילוי בנפשו. ויש בזה כמה מדריגות אם ההתבוננות היא בבחינת ממלא כל עלמין, והיינו בחינת האלקות המתלבש בעולמות דבבחינה ומדריגה זו שייך ענין השגה ממש ומאיר האור בגילוי ממש בנפשו, ונעשה בחינת הקירוב והדבקות בנפשו שנדבק בהאור האלקי שמאיר בנפשו. ואם ההתבוננות היא באור אין סוף שלמעלה מהעולמות והיינו בבחינת ההפלאה והרוממות דאור אין סוף שמבין ומשיג ונרגש בנפשו ממש (על ידי העמקת הדעת) בחינת ההפלאה והרוממות ועוצם העילוי דאור אין סוף

(72) הובא בשם הזהר בלקו"ת בלק עב, א. ר"פ תצא (לד, ג. לה, ג). וראה זח"ג רמג, א. ח"א רמ, ב.

תקו"ז ת"ג (כט, ב).

(73) ויקרא א, ב.

(74) ראה ספר המאמרים תרפ"ג ע' קע. השי"ת ע' 113. ובכ"מ.

אלפים ימות המשיח⁶⁶ שזהו בזמן הגלות אז היא העבודה של נסיונות במסירת נפש דוקא. וזהו מה נעמת לימות המשיח, דע"י העבודה דשני אלפים ימות המשיח יהי' הגילוי דמה נעמת היינו מזה שהרע נהפך לטוב יהי' בהגילוי דביאת המשיח, בב"א. והגילוי דאהבה בתענוגים הוא לתחיית המתים שיהי' גוף גשמי אלא דגשמיות הגוף יהי' על דרך המציאות של היש כמו שהי' קודם החטא⁶⁷.

ולהבין זה יש להקדים תחלה מה שנתבאר לעיל⁶⁸ דלעתיד בתחיית המתים יהי' הגילוי דעזן עצמו, שהוא שעשועי המלך בעצמותו, דכל הגילויים בגן עדן הם רק הארה לבד ולכן יש בו ריבוי מדריגות, ובזה הוא עליית הנשמות עד רום המעלות, ובהעליות דגן עדן הגם שזהו בסדר והדרגה אבל הם באין ערוך זה לזה ולכן בכדי שתהי' העלי' במדריגה השני' הוא על ידי הביטול דמדריגה הראשונה.

וביאור הענין הוא, דהנה בהעלי' ממדריגה למדריגה שאינה בערך המדריגה הקודמת הוא דוקא על ידי ביטול של המדריגה הקודמת. וכמו שאנו רואים במוחש במושכלות, דבשכלים בינונים ורגילים הרי העלי' היא משכל קטן לשכל גדול. והיינו דתחלה היא הידיעה וההשגה בשכל הקטן ומידיעתו והבנתו בשכל הקטן הוא עולה ומשיג שכל גדול יותר. וכמו בלימודו של הרב עם תלמידו, הנה עם תלמיד קטן לומד הענין לפי ערכו, ועם תלמיד גדול יותר, לומד אותו הענין עצמו בעומק יותר, וכן הוא עולה מהשכלה להשכלה בדרגה אחר דרגה. וכמו שלשלת העשוי' מטבעות רבות הרי הטבעת האחרונה אחוזה בסוף הטבעת שלמעלה הימנה וזו בזו עד הטבעת היותר עליונה, אשר דוגמתו יובן בענין השכלים כמו שהם בהשתלשלות כשלשלת ארוכה. ועל דרך וידבר שלשלת אלפים משל⁶⁹ שכל זה הוא במדריגת ההשתלשלות שהם בערך זה לזה, אבל בשכלים עמוקים אז הנה להגיע להשכלה יותר עמוקה הוא על ידי ביטול ההשגה הקודמת דזהו ענין ההשתלשלות⁷⁰, וכמאמר⁷¹ אשתומם כשעה חדא, שהוא ענין הביטול מהשגתו הראשונה, דבשעת ההשתלשלות הרי לא יש כלל גילוי אור שכל והשגה במוחו, ואז דוקא הוא בא על עומק השכל ההוא, דבכללות הרי השגת השכל בא על ידי יגיעה דוקא, דגדר השכל מוגדר בשני צוות, שלא בנקל, וביגיעה דוקא, ניט גרינג און מיט האַרעוואַניע. דזהו שאמרו רז"ל (מגילה ד"ו ע"ב) אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמין, לא יגעתי ומצאתי לא תאמין, יגעתי ומצאתי תאמין, דלהיות שהגדרת השכל הוא שלא יבוא בנקל (גרינג קען מען קיין שכל ניט פאַרשטיין) לזאת האומר לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, דהשגת השכל הוא

מרום כל⁴⁷ בחי' כל חיי העולם הבא⁴⁸, כמאמר⁴⁹ צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר⁵⁰ ילכו מחיל אל חיל, והיינו לפי שהוא בחי' הארה לבד לכן יש בזה ריבוי מדריגות וכידוע⁵¹ דלעתיד לא יהי' בחי' עליות וירידות לפי שיהי' בחי' תענוג העצמי ממש ובבחי' עצמות אין שייך מדריגות. ועכשיו שיש רבוי מדריגות זהו לפי שהוא הארה לבד. כי הנה בכל בחי' אור בהכרח שיש בו מעלה ומטה ראש וסוף, כי בקירוב אל מקורו הוא בבחי' ריבוי יותר ובבחי' סוף להתפשטותו הוא בבחי' מיעוט האור, וכמו אור הנר הרי אינו דומה כמו שהוא בקירוב אל הנר וכמו שמתרחק בבית הלאה כו', וכן הוא באור האבוקה וגם באור השמש הלא בקירוב אל השמש האור בתוקף יותר ולמטה אין האור כל כך. ובדוגמא כזאת למעלה דהאור כמו שהוא בקירוב אל המאור הוא בבחי' תוקף האור ביותר. וזהו בכל בחי' אור שאינו דומה בהתחלתו כמו בסוף התפשטותו. ומאחר שיש בו בכללותו בחי' ראש וסוף ממילא יש בו בפרטות ריבוי מדריגות. אבל העצם הוא בכל מקום בשוה ואין בו ראש וסוף ולא התחלקות מדריגות כלל.

והנה בהמדריגות שבגן עדן אף שהם בריבוי מופלג במאד, ומכל מקום הרי יש בהם סדר והדרגה תתא ועילא. והיינו שאחר מדריגה הראשונה בא להמדריגה השני'. ולכן הרי בכל עלי' צריך להיות הביטול דמדריגה הראשונה. ואחר כך העלי' וההתכללות במדריגה העליונה. דדוקא כאשר יהי' בבחי' ביטול במציאות לגמרי מכל וכל ממדריגה התחתונה עד שישכח לגמרי בחי' הענג ההוא והי' כלא הי' ממש אז יוכל לבוא ולעלות למדריגת הענג האלקי העליון ממנו הרבה. וטעם הדבר הוא לפי שכללות הגילוי הזה הוא הארת בחי' הענג העליון שלמעלה מהשתלשלות לזאת הריבוי מדריגות שבזה הם באין ערוך זה לזה שאין ערוך כלל התחתון לגבי העליון, דבהשתלשלות הרי גם המדריגה היותר תחתונה יש לה ערך וקירוב אל המדריגה היותר עליונה, אבל למעלה מהשתלשלות הרי המדריגה התחתונה אין לה ערך ושייכות כלל אל המדריגה העליונה. ומשום זה צריך להיות ביטול מהות הראשון לגמרי מכל וכל דוקא, ואז יוכל לבוא למהות העליון הנבדל ממנו בערך. וכמו גם בלימוד החכמה כשצריך לבוא להשגה עליונה יותר המובדלת מהשגה ראשונה צריך להיות תחלה ביטול ההשגה הראשונה, וכמו ר"ז צם מאה תעניתא כדי לשכוח תלמוד בבלי בכדי שיוכל לקבל תלמוד ירושלמי⁵². והגם דלכאורה דבשכל ולימוד הרי ידוע שמענין אחד היינו מהשגה קטנה באים אחר כך

(47) ראה תו"א תצוה פא, סע"ב ואילך.

(48) אבות פ"ד מ"ז. וראה תו"א הוספות למגילת אסתר קכב, סע"ב ואילך. ובכ"מ.

(49) ברכות ומ"ק בסופן (כהגירסא שהובאה בשל"ה בהקדמה יז, א). עמק המלך שער יא (שער הדיקנא) פ"ח (סא, ג) — נתבאר בלקו"ש ח"ד ע' 179 ואילך. חט"ו ע' 137 ואילך.

(50) תהלים פד, ת.

(51) ראה תו"א יתרו עג, ריש ע"ג. לקו"ת שלח לט, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"ב ע' תלב. תקס"ח

ח"א ע' תקמד. תורת חיים שמות נט, ב (בהוצאה החדשה — מג, ג). ובכ"מ.

(52) בבא מציעא פה, א.

(67) ראה ספר המאמרים עטר"ת ע' תטו. תרפ"ו ע' רכז ואילך.

(68) במאמר הקודם ע' רמח.

(69) מלכים"א ה, יב.

(70) במאמרי אדמו"ר האמצעי הנ"ל הערה 1 מציין כאן: „כמ"ש במ"א ע"פ והאיש משתאה" — ראה סיפור עם דא"ח צב, סע"ב ואילך. תורת חיים חיי שרה קמ, ב ואילך. וראה גם המשך תער"ב ח"ב ע' תתצד.

(71) דניאל ד, טז. שבת מז, א.

להשגה גדולה יותר וכמו כן הולכים מדרגא לדרגא, וכאן הי' צריך לשכוח כו'. אך זהו לפי שאין תורה כתורת ארץ ישראל⁵³ שמובדל בערך מתלמוד בבלי⁵⁴ ולזאת הגם שהלימוד שלו הי' באהבה ויראה ובהתאחדות באור התורה עד שלא שלט בו האש⁵⁵. ומכל מקום בכדי לבוא לתלמוד ירושלמי הי' צריך לשכוח תלמוד בבלי שזהו ביטול מהות הראשון ואז דוקא יכול לבוא אל בחינה זו. וכמו כן כשצריך לבוא אל איזה שכל עמוק הרי הוא על ידי היגיעה עצומה ביגיעת בשר ויגיעת נפש דוקא וכמאמר⁵⁶ יגיעת ומצאת כו' דאור שכל שאינו עמוק כל כך הרי אפשר שיבוא על זה בלי יגיעה גדולה, אבל עמוק השכל בא על ידי יגיעה יתירה דוקא. שהיגיעה הוא ענין זיכוך וביטול כלי המוחין. וכמו כן הוא בהעליות דגן עדן דדוקא על ידי הביטול דהמדריגה הראשונה בא לידי מדריגה העליונה בעילוי אחר עילוי. וכל זה הוא רק הארה לבד, ולהיותה הארה לכן יש בה ריבוי מדריגות. אבל בתחיית המתים אז יהי' התגלות בחי' העלם העצמי דבחי' עדן.

וזהו ביום השלישי יקימנו ונחי' לפניו, לפניו ממש בבחי' פנימי' ועצמי' אין סוף ברוך הוא.

מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים⁵⁷. ואיתא במדרש רבה במקומו, מה יפית במצות עשה, ומה נעמת במצות לא תעשה וכו', מה יפית בעולם הבא ומה נעמת לימות המשיח. אהבה בתענוגים זה אהבתו של אברהם שהי' מתחטא על מלך סדום. הדא הוא דכתיב⁵⁸ ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי אל ה' כו' אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך, וצריך להבין⁵⁹ מהו החילוקי לשונות דמה יפית ומה נעמת, דמה יפית הוא במצות עשה ומה נעמת הוא במצות לא תעשה, ומה יפית בעולם הבא ומה נעמת לימות המשיח, ואהבה בתענוגים הוא אהבתו של אברהם שהי' מתחטא (מתנקה ומתטהר⁶⁰) על מלך סדום. אך הענין⁶¹ דהנה יופי הוא בא מדבר המעורב וכלול מריבוי דברים המעורבים או כלולים בריבוי התכללות, וכמו בצירור הנה היופי הוא כאשר המצוייר הוא בריבוי קוים ובריבוי גוונים, אבל בקו אחד או בגוון אחד אין בו יופי, וכן הוא גם בשכל הרי היופי שבו (ביופי ההשכלה) הוא כאשר כלול מריבוי סברות, וכן בכל דבר הרי יפיו הוא כאשר כלול מריבוי דוקא. וענין הנעימות הוא כאשר הדבר מתהפך מרע לטוב, וכמו בענין המתיקות הנרגש לחיך הרי הנופת מתוק, והצנן הוא חריף הנה הנופת כשהוא לעצמו אינו שייך בו ענין הנעימות והוא רק מתיקות בלבד, וכאשר הצנן מטוגן בדבש⁶² שאז הרי נהפך ממר למתוק והוא דבר נעים, דכל נעימות ועריבות הוא כאשר הרע נהפך לטוב. וזהו מה יפית במצות עשה, דיופי הוא ענין הריבוי דוקא. וכן הוא במצות עשה שהוא ריבוי גילויי אורות, דבכל מצוה הרי הוא ממשיך גילוי אור. ומה נעמת במצות לא תעשה שנעימות הוא שהרע נהפך לטוב, וכן במצות לא תעשה שהוא המניעה מלעשות וכמאמר⁶³ ישב אדם ולא עבר עבירה נחשב לו כאלו עשה מצוה. דבהעדר העשי' הוא שמהפך את הרע לטוב. וזהו גם כן מה יפית בעולם הבא שזהו שכר המצות שבא על ידי העבודה דוקא דעולם הזה דהיום לעשותם⁶⁴ ולמחר בעולם הבא לקבל שכרם⁶⁵. אמנם זהו העבודה דשני אלפים תורה⁶⁶ אבל בשני

57) שה"ש ז, ז.

58) לך לך יד, כב.

59) ראה גם רד"ה מה יפית תרפ"ג ותש"ט (ספר המאמרים תרפ"ג ע' ריא. תש"ט ע' 75).

60) ראה מתנות כהונה לשהש"ר שם.

61) ראה גם ד"ה הנ"ל פרק ט (ספר המאמרים תרפ"ג ע' ריט. תש"ט ע' 83).

62) ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות ח"א ע' ע. תורת חיים בראשית יג, א.

63) קדושין לט, ב.

64) ואתחנן ז, יא.

65) פרש"י שם.

66) ראה סנהדרין צו, א.

53) ספרי ר"פ עקב. ב"ר פט"ז, ד.

54) ראה ד"ה חייב אינש תרפ"א ותש"ח (ספר המאמרים תרפ"א ע' קצד ואילך. תש"ח ע' 121 ואילך).

55) בבא מציעא שם.

56) מגילה ו, ב.